

Handläggare
Klas Arnerdal

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Promemoria Ändringar i stödet till sanering av förorenade områden

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 22 september 2021 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

SGU har sedan den nuvarande förordningen trädde i kraft haft ett tydligt uppdrag att arbeta som huvudman, så långt myndigheten har resurser. SGUs roll som huvudman har under de senaste åren ökat i omfattning, både för att många projekt gått in i åtgärdsfas och för att efterfrågan från kommuner och länsstyrelser ökar. SGUs roll är central för att takten i efterbehandlingsarbetet ska öka i Sverige och SGU har därför ansökt om ett permanent högre förvaltningsanslag från och med 2022 för att i större utsträckning kunna möta behovet av vår kompetens som huvudman i bidragsfinansierade projekt. SGU prioriterar i sina årliga handlingsplaner projekt, i överensstämmelse med Naturvårdsverkets nationella plan, med komplexa föroreningssituationer som vanligen innebär en teknikutveckling och där SGUs roll och erfarenhet som huvudman bidrar till effektiv hantering av projektet.

SGU ställer sig positivt till införandet av en ny förordning. Myndigheten vill dock lyfta några delar som saknas eller behöver kompletteras eller justeras.

SGU föreslår att Länsstyrelsen i varje enskilt fall bestämmer vilken huvudman som är lämplig och att detta sker i ett första steg av ansökningsprocessen. Att utse huvudman ska föregås av en dialog mellan länsstyrelsen, aktuell kommun och aktuell huvudman. Detta skulle förslagsvis kunna göras tydligt i 7§ enligt nedan. En följdändring i SGUs instruktion bör då ske parallellt.

Förslagets nuvarande lydelse

7§ Stöd får endast ges om det fastighets-
ägande företaget har medgett att:

1. huvudmannen ska ansvara för att efterbehandlingen genomförs
2. länsstyrelsen betalar ut stödet till huvudmannen

SGUs förslag till lydelse

7§ Stöd får endast ges om det fastighets-
ägande företaget har medgett att:

1. huvudmannen ska ansvara för att efterbehandlingen genomförs
2. länsstyrelsen betalar ut stödet till den huvudman som länsstyrelsen har bestämt efter dialog med aktuell kommun och aktuell huvudman.

SGU anser att det skulle det underlätta för huvudmannen och bli tydligare för fastighetsägaren om överenskommelse mellan fastighetsägare och finansiären (länsstyrelsen) krävdes vid en eventuell värdeökning enligt 10 kap. 9 § miljöbalken istället för nuvarande skrivning i 8 §. För huvudmannen är det viktigt att hela finansieringen av åtgärden kommer från länsstyrelsen.

Förslagets nuvarande lydelse

8 § Om en fastighet ökar i värde till följd av en åtgärd enligt denna förordning, får stöd endast ges om det fastighetsägande företaget kommer överens med huvudmannen om att företaget ska svara för kostnader motsvarande värdeökningen i den utsträckning som avses i 10 kap. 9 § miljöbalken.

SGUs förslag till lydelse

8 § Om en fastighet ökar i värde till följd av en åtgärd enligt denna förordning, får stöd endast ges om det fastighetsägande företaget kommer överens med länsstyrelsen om att företaget ska svara för kostnader motsvarande värdeökningen i den utsträckning som avses i 10 kap. 9 § miljöbalken.

Det bör i förordningen ges en möjlighet för en huvudman att under vissa givna förutsättningar kunna genomföra saneringsåtgärder trots att fastighetsägaren inte ger sitt godkännande till planerad åtgärd. SGU ser avsaknaden av en sådan möjlighet som ett hot mot genomförandet av nödvändiga saneringsåtgärder i Sverige. I sammanhanget bör påpekas att förslaget som det ser ut nu riskerar bakbinda tillsynsmyndigheterna i deras myndighetsutövning inklusive verkställande av lagakraftvunna domar. Detta då efterbehandlingsåtgärder inte kan genomföras utan fastighetsägarens delaktighet i ansökan. Regeln om tillträde enligt 28 kap. 5 § miljöbalken blir därmed verkningslös.

SGU anser att det är av största vikt, och avgörande för att föreslagna ändringar av stödet till sanering av förorenade områden ska bli funktionella, att Naturvårdsverket, SGU och länsstyrelserna samt representanter för landets kommuner tillsammans tar fram vägledning. Vägledningen behöver innefatta följande:

- Klargörande hur de båda förordningarna ska fungera tillsammans och hur tillämpningen av förordningen om statsstöd sker på ett ändamålsenligt sätt och med avsett resultat. Detta gäller både på kort sikt (övergången från att ärenden har hanterats enligt befintlig förordning till att hanteras enligt förordningen om statsstöd) och på lång sikt. Vägledningen bör också klargöra hur Naturvårdsverkets respektive Länsstyrelsens roller förändras i och med införandet av den nya förordningen. Den praktiska hanteringen (granskning, avstämningstillfällen, tidsaspekter m.m.) av processen i respektive roll samt hur man håller isär och definierar dessa roller måste klargöras.
- Tydliggörande av den praktiska hanteringen av partsförhållanden i statsstödsfinansierade projekt. Dessutom behöver reglerna för hur en fastighetvärdering ska utföras och hur värderingsresultatet ska tolkas förtydligas i vägledningen. Därtill behöver vägledningen förtydliga regler för ersättningar av byggnader som måste rivas för att kunna genomföra en åtgärd. Vägledningen bör även motivera tolkningen av de begrepp som är avgörande för processen.

- Vägledningsarbetet bör också leda till att standardiserade villkor utarbetas för att länsstyrelsen ska betala ut stöd till huvudmannen. Detta för en ökad förutsägbarhet för inblandade parter, tex huvudmän, fastighetsägare och länsstyrelsen.

SGU anser vidare att det är viktigt att utvärdering av föreslagna förändringar sker. Utvärdering behöver genomföras kontinuerligt för att kunna bedöma om systemet behöver justeras eller att åtgärder behöver vidtas för att statsstöds/bidragssystemet ska fungera ändamålsenligt.

Nedan följer ett antal mindre förändringar av förordningstexten som SGU föreslår för att göra de olika parternas roller tydligare.

SGU föreslår ett par tillägg till punktlistan i 17 §:

- att övergripande åtgärds mål ska redovisas i ansökan. Detta för att göra det tydligt hur fastigheten eller fastigheterna kan användas efter avslutad åtgärd. Exempelvis kan den åtgärd som är miljömässigt motiverad och ekonomisk rimlig innebära begränsningar i framtida markanvändning.
- i det fall punkt 4 i 20 § avser en teknisk beskrivning av hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas föreslås denna punkt flyttas till 17 §, eftersom huvudmannen har detaljkunskapen och det faktiska ansvaret för åtgärden.

I 33§ föreslås tidsgränsen för när en slutredovisning ska lämnas vara sex månader efter det att åtgärderna har genomförts. SGU föreslår att detta omformuleras så att denna tidsgräns bestäms av Länsstyrelsen och formuleras i bidragsbeslutet, dvs ett tillägg till 25 §. Länsstyrelsen har god kännedom om projekten och i normal avtalsform för markentreprenader finns flera olika tidsgränser, bland annat för ytterligare fodringar och skadeståndsanspråk, som är längre än sex månader.

SGU ser vidare ett behov av övergångsregler eller förtydligande hur projekt som påbörjats med tillämpning av den nuvarande förordningen ska finansieras och färdigställas. SGU bedömer att det i vissa fall kan bli en process som drar ut på tiden om en fastighet bedöms öka i värde till följd av påbörjad eller planerad åtgärd där denna fråga inte hanterats inom ramen för projektet tidigare.

SGU bedömer att ett införande av denna förordning kommer leda till fördröjningar i det kortsiktiga perspektivet. För närvarande har SGU ett 40-tal pågående bidragsprojekt i såväl utrednings-, åtgärdsförberedelse- och åtgärdsfas. Vid dessa projekt dominerar företagsägda fastigheter, enligt definitionen i förslaget, som är aktuella för åtgärder. I genomsnitt berörs 2 företagsägda fastigheter, men med en variation mellan 1 och 10. Därutöver finns vid 20 av projekten ytterligare fastigheter som indirekt berörs av själva åtgärden, till exempel genom att en förorenings spridning skett via grundvatten, och antalet varierar mellan en och ett tjugotal fastigheter. Utifrån SGUs projektlista kan man anta att SGU (eller länsstyrelsen enligt förslaget ovan) behöver komma överens med två eller flera fastighetsägande företag och i vissa fall även fastigheter som inte tillhör denna kategori, dvs privata bostadsfastigheter, i varje projekt.

Förslaget att i nuvarande förordning om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande kunna ansöka om bidrag för att återställa natur- eller kulturmiljövärden vilka aktualiseras i

samband med avhjälpandet är ett mycket bra förslag vilket skulle förbättra projektens slutliga resultat. SGU tillstyrker detta förslag.

Beslut i detta ärende har fattats av Generaldirektör Anneli Wirtén

I den slutliga handläggningen av ärendet har även jurist Henrik von Zweigbergk, projektledare Erik Bergstedt och enhetschef Léni Litgård-Maot deltagit. Projektledare Klas Arnerdal har varit föredragande.

Anneli Wirtén

Klas Arnerdal